

А К Т

лісопатологічного обстеження лісових насаджень Тульчинського надлісництва філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України" на доцільність призначення заходів з поліпшення санітарного стану лісів

08 жовтня 2025 року

м. Тульчин Вінницької області

Нами, завідувачем сектору моніторингу стану лісових насаджень філії "Вінницялісозахист" державного спеціалізованого лісозахисного підприємства "Київлісозахист" (далі - філія "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист") Ігорьом МАЛІЦЬКИМ, (на підставі листа філії "Центральний лісовий офіс" державного спеціалізованого господарського підприємства "Ліси України" (далі - філія "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України") від 29 вересня 2025 року за № 10131/36.2-1-2025), помічником начальника Тульчинського надлісництва філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України" Анатолієм СТАСЕНКОМ, інженером охорони та захисту лісу філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України" Миколою БОГУЦЬКИМ та лісничими Тульчинського надлісництва філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України": Журавлівського лісництва - Олегом ЮХИМЕНКО; Брацлавського лісництва - Анатолієм ПОЛІЩУКОМ; Томашпільського лісництва - Віталієм ДУНСЬКИМ в період з 02.10.2025 по 08.10.2025 року, проведено лісопатологічне обстеження (у відповідності п. 8, 9 Порядку організації та захисту лісів затвердженого постановою КМУ від 20 травня 2022 р. № 612) для планування та здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів на 2025 рік, в лісових насадженнях, що знаходяться в постійному користуванні філії "Тульчинське ЛМГ" ДП "Ліси України".

Обстеженням встановлено наступне:

Коротка таксаційна характеристика лісових насаджень відповідно до матеріалів базового лісовпорядкування 2022 року ДП "Тульчинське ЛМГ", представленого для лісопатологічного обстеження та причини призначення заходів та ступеня пошкодження насаджень:

Лісництво (урочище)	Номер кварталу	Номер виділу	Площа виділу, га	Номер ділянки	Площа, що потребує проведення заходів, га	Коротка таксаційна характеристика насаджень відповідно до матеріалів базового лісовпорядкування							категорія лісів	вид запланованих заходів	Причини призначення заходів	Ступінь пошкодження насаджень
						склад	вік, років	повнота	бонітет	середня висота, метрів	середній діаметр, сантиметрів	запас деревостану, м3 на 1 га				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Брацлавське	50	13	31.4	1	7.7	5Д35ГЗ+ ЯЗ+ЧШ +КЛГ+ ЛПД	73	0.70	1	24	28	240	4	ВСП	заболонник дубовий, вусач дубовий малий, комплекс златок, некроз ГЗ халаровий некроз ЯЗ, кореневі та стовбурові гнилі ДЗ та ГЗ, поперечний рак дуба	середній

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Разом ВСР по лісництву					7.7											
Журавівське	23	3	6.3		6.3	10ДЗ+ КЛП+ГЗ	121	0.7	1	29	36	390	3	ВСР	заболонник дубовий, вусач дубовий малий, деревинник дубовий, некроз ГЗ	середній
Разом ВСР по лісництву					6.3											
Томашівське	23	5	7.0	1	4.3	4ЯЗЗГЗ 2ЛПД 1ДЗ	115	0.7	1	31	48	363	3	ВСР	лубоїди ясеневі малий та великий, кореневі та стовбурові гнилі ЯЗ, ДЗ та ГЗ, халаровий некроз ЯЗ, некроз ГЗ	середній
Разом ВСР по лісництву					4.3											
Всього ВСР по Тульчинському надлісництву філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України"					18.3											

Лісопатологічне обстеження лісових насаджень, що належать Тульчинському надлісництву філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України" проводилося без валки модельних дерев шляхом візуального обстеження деревостанів, а також повалених дерев на ділянці або на суміжній з нею для визначення видового складу стовбуровий шкідників з метою визначення причин масового всихання лісових насаджень, стану осередків масового розмноження шкідників та хвороб лісу, а також визначення видів, обсягів, строків, місць та особливостей здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів.

Загальна обстежена площа по Тульчинському надлісництву філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України" ДП складає 18,3 га.

По причинах розладнання та деградації насаджень в загальному по Тульчинському надлісництву (за переважаючим збудником хвороби/шкідником):

Вид шкідників, хвороб та інших патологій	Ступінь пошкодження			
	слабкий	середній	сильний	Всього
заболонник дубовий		14.0		14.0
лубоїди ясеневі малий та великий		4.3		4.3
Разом	0.0	18.3	0.0	18.3

Лісопатологічна характеристика обстежених насаджень:

Дерева листяних порід характеризуються змішаним характером всихання – переважно поодинокі та групові (групи невеликі – до 3 - 4 дерев). Основними патологіями, що призводять до всихання листяних порід є кореневі та стовбурові гнилі, які викликаються комплексом різних причин: дерева ДЗ, ЯЗ та ГЗ від пошкоджень опеньком осіннім (*Armillariella mellea* (Vahl. ex Fr.) Karst.), що викликає білу заболонну гниль коренів а також стовбуровими шкідниками, судинним мікозом ДЗ (офіостомозом), поперечним раком та дубовим трутовиком, що викликають стовбурові гнилі; дерева ясена звичайного в результаті діяльності опенька осіннього, що викликає заболонну гниль коренів та халарового некрозу; дерева береста від голландської хвороби; липи та граба від некрозу. Ураження і руйнування коренів дуже сильно впливає на стан дерев, так як порушується надходження в його надземні частини води та поживних речовин. Тому кореневі гнилі призводять до швидкого ослаблення і всихання дерев, вітровалів та заселення дерев стовбуровими шкідниками.

Збудниками стовбурових гнилей, а це в основному ядрові та ядрово-заболонні гнилі, є трутові гриби які заражають дерева базидіоспорами через обламні гілки, морозобійні тріщини та інші пошкодження стовбурів і гілок. Ураження стовбуровими гнилями призводить до бурелому, сніголаму та захаращення насаджень.

Сухостійні та всихаючі дерева характеризуються заселенням та відпрацюванням стовбуровими шкідниками, про що свідчить наявність льотних отворів на стовбурах дерев. Основними виявленими видами на ДЗ є златки (*Buprestidae*) (дубова, бронзова та зелена вузькотіла), вусач дубовий малий (*Cerambyx scopolii* Fuessly), а також заболонник дубовий (*Scolytus intricatus* Ratz.), на ЯЗ - лубоїд ясеневий великий (*Hylesinus crenatus* F.), лубоїд ясеневий малий (*Hylesinus fraxini* Panz.) та заболонник струменястий (*Scolytus multistriatus* Marsh.).

Також причинами погіршення санітарного стану обстежених насаджень є ослаблення і всихання дерев внаслідок їх природного старіння, внутрішньовидової та міжвидової конкуренції, несприятливих чинників середовища, що супроводжується заселенням та пошкодженням деревини стовбуровими шкідниками, які є переносниками інших патогенних мікроорганізмів. Особливо небезпечна ситуація склалася в Томашпільському лісництві із масовим всиханням Ясена звичайного та Клена гостролистого внаслідок відсутності достатньої кількості опадів у вегетаційному періоді та зміні умов місцезростання на більш посушливі.

Характер перебігу патологічних процесів у даних насадженнях різний – наявний як комлевий тип прояву та локалізації гнилей (наявність дупел в комлевій та прикореневій частинах стовбурів дерев) так і вершинний – в кронах дерев, що призводить до прояву суховершинності (мікози), широкого поширення водяних пагонів як одного із головних показників ослаблення деревостанів. Суховершинність за зовнішніми проявами перебігу захворювання відповідає судинному мікозу (дерева породи ДЗ), халарового некрозу ясена (дерева ЯЗ) а також некрозу ЛПД та ГЗ.

В цілому всихання крон окремих лісоутворюючих порід дерев коливається в межах від 1/2 до 2/3 крони. Поодинокі в насадженнях наявні дерева з плодовими тілами дереворуйнівних грибів – трутовиків, серед яких найчастіше зустрічаються - трутовик дубовий несправжній та трутовик дубовий та інші їх види, що теж призводять до появи та розповсюдженню у внутрішніх тканинах деревини стовбурових гнилей. Разом з тим поодинокі спостерігаються вітровальні та буреломні дерева, а також дерева з ухилом більше 30 градусів.

Обстеженні лісові насадження є небезпечними осередками подальшого розповсюдження кореневих та стовбурових гнилей, вторинних (стовбурових) шкідників і відносяться до II класу біологічної стійкості.

При обстеженні лісових ділянок, які потребують призначення заходів з поліпшення санітарного стану лісів, не виявлено ознаки відведення дерев в рубку відповідно до п.26 Санітарних правил в лісах України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України за № 555 від 27 липня 1995 року (далі - Санітарних правил в лісах України).

Для поліпшення санітарного стану лісів та відповідно до Санітарних правил в лісах України рекомендовано провести вибіркові санітарні рубки (ВСР) на загальній площі 18,3 га у 2025 році.

Під час проведення даного обстеження лісовій охороні Тульчинського надлісництва філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України" надавалась методична допомога з питань лісозахисту.

Примітка: відбір дерев до рубки, геодезична зйомка частин таксаційних виділів, матеріально-грошова оцінка лісосік, визначення фактичних середніх розрядів висот та діаметрів проводиться силами лісової охорони Тульчинського надлісництва філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України".

ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Відповідно п. 5 Санітарних правил в лісах України скласти перелік заходів з поліпшення санітарного стану лісів (додаток 1) та погодити з філією "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист" і Центральні-Західним міжрегіональним управлінням лісового та мисливського господарства.
2. Рубки провести згідно Санітарних правил в лісах України.
3. З метою недопущення появи та розповсюдження стовбурових шкідників та збереження технічних якостей деревини рубки поліпшення санітарного стану лісів необхідно провести в максимально стислі терміни з урахуванням сезонного розвитку шкідників і хвороб лісу та мікроклімату регіону.
4. Порубкові залишки і неліквідну деревину потрібно подрібнювати та розкидати рівномірно по ділянці, для недопущення розвитку осередків стовбурних шкідників.
5. Осередки шкідників та хвороб лісу виявлені даним лісопатологічним обстеженням поставити на облік.

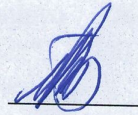
Акт складений в чотирьох примірниках:

1-й - філії "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист";

- 2-й - Центрально-Західному міжрегіональному УЛМГ;
 3-й - Філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України".
 4-й - Тульчинському надлісництву філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України".

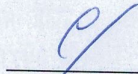
ПІДПИСИ :

Завідувач сектору моніторингу стану лісових насаджень філії "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист"

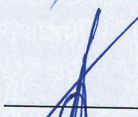
Ігор МАЛІЦЬКИЙ

Помічник начальника Тульчинського надлісництва філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України"

Анатолій СТАСЕНКО

Інженер охорони та захисту лісу філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України"

Микола БОГУЦЬКИЙ

Лісничий Журавлівського лісництва Тульчинського надлісництва філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України"

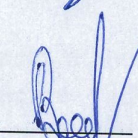
Олег ЮХИМЕНКО

Лісничий Брацлавського лісництва Тульчинського надлісництва філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України"

Анатолій ПОЛЩУК

Лісничий Томашпільського лісництва Тульчинського надлісництва філії "Центральний лісовий офіс" ДП "Ліси України"

Віталій ДУНСЬКИЙ